

בס"ד

חטא המרגלים: "תורה שאין עימה מלאכה" לפרשת שלח (ע"פ שעורו של הרב מרדכי אלון)

1. במדבר י"ג

" ודור המדבר היה להם התגלות כבודו יתברך כדמיון התגלות הנשמה בראש. ובודאי מי שהוא במקום עליון קשה לו ליפול למדריגה תחתונה כמו שקשה אל הנשמה לרדת למטה. ובעל כרחו אדם נברא".

4. דברים א' ו'

"ה' אלהינו דבר אלינו בחרב לאמר רב לכם שבת בהר הזה".
5. הכלי יקר על דברים א' ו'
"על שהאנשים שנאו את הארץ ונתיישבו בהר זה ישיבה של קבע, ולא פנו פניהם אל הארץ מקום מיוחד לקיים המצוות. ו"רב לכם" הוא מלשון "רב לכם בני לוי" כלומר המעט הוא המרד והמעל הזה! פנו! הסבו פניכם אל הארץ, וסעו לכם אל מקור עצמות שלכם וכו".

6. המשך השפת אמת ממקור 3

"אבל היה להם לבטל עצמם לעשות רצון הבורא יתברך".
"ולהבין מאמר חכמינו ז"ל יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא וכו', וכמה שנאמר מעניין זה במ"א".

7. אבות ד'

(ט"ז) ר' יעקב אומר: העולם הזה דומה לפרוזדור בפני העולם הבא, התקן עצמך בפרוזדור בכדי שתכנס לטרקלין.
(י"ז) הוא היה אומר: יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא וכו'":

8. אבות ב', ב'

"כל תורה שאין עימה מלאכה סופה בטלה וגוררת עון".

9. מסכת חגיגה ה':

..כיון שגלו ישראל ממקומן אין לך ביטול תורה גדול מזה.

10. שפת אמת פרשת שלח לך שנת תרמ"א

"בפסוק והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה – סמיכות הפסוק למרגלים כי ניחם אותם השי"ת בעבור כי תרעומתם היתה שלא להיות נחותי דרגא, דמעיקרא דור המדבר היה בחינת משה רבנו ע"ה שהוריד להם תורה ומן להם מן השמים. ובחינת ארץ ישראל היתה לחם מן הארץ. ואמר הכתוב כי באכלכם לחם מן הארץ ביותר יוכלו להרים תרומה. כי חשוב לפניו יתברך מה שמרוממין בחינת השפלות אליו יתברך שבעבור זה היתה כל ירידת האדם מעולם העליון לעולם הזה, וכמו כן היה נחשב למרגלים כיורדין משמים לארץ ובחינת דור המדבר היתה רק תורה".

11. משנה מסכת אבות פרק ד'

(ה) רבי צדוק אומר, אל תעשם עטרה להתגדל בהם, ולא קרדם לחפור בהם.
וכך הנהגה אומר, ודאשתמש בתגא, חלף.
הא למדת, כל הנהגה מדברי תורה, נוטל חיו מן העולם:

(ב) שלח לך אנשים ויתרו את ארץ פנעו אשר אני נתן לבני ישראל איש אחד אחד למטה אבתיו תשלחו כל נשיא בהם: (ג) וישלח אתם משה ממדבר פארן על פי יהוה כלם אנשים ראשי בני ישראל המה:

(ד) ואלה שמותם למטה ראובן שמוע בן זפור: (ה) למטה שמעון שפט בן חורי: (ו) למטה יהודה כלב בן יפנה: (ז) למטה יששכר יגאל בן יוסף: (ח) למטה אפרים הושע בן נון: (ט) למטה בנימין פלטי בן רפוא: (י) למטה זבולן גדיאל בן סודי: (יא) למטה יוסף למטה מנשה גדי בן סוסי: (יב) למטה דן עמיאל בן גמלי: (יג) למטה אשר סתור בן מיכאל: (יד) למטה נפתלי נתבי בן נפסי: (טו) למטה גד גאואל בן מכי:

2. במדבר פרק י'

(יג) ויסעו בראשנה על פי יהוה ביד משה:
(יד) ויסע דגל מחנה בני יהודה בראשנה לצבאתם ועל צבאו נחשון בן עמינדב: (טו) ועל צבא מטה בני יששכר נתנאל בן צוער: (טז) ועל צבא מטה בני זבולן אליאב בן חלן:
(יז) והוריד המשפך ונסעו בני גרשון ובני מררי נשאי המשפך:
(יח) ונסע דגל מחנה ראובן לצבאתם ועל צבאו אליצור בן שדיאור: (יט) ועל צבא מטה בני שמעון שלמיאל בן צורישדי:
(כ) ועל צבא מטה בני גד אליסף בן דעואל:
(כא) ונסעו הקהתים נשאי המקדש והקימו את המשפך עד באם:

(כב) ונסע דגל מחנה בני אפרים לצבאתם ועל צבאו אלישמע בן עמיהוד: (כג) ועל צבא מטה בני מנשה גמליאל בן פדהצור: (כד) ועל צבא מטה בני בנימין אבידן בן גדעוני:
(כה) ונסע דגל מחנה בני דן מאסף לכל המחנות לצבאתם ועל צבאו אחיעזר בן עמישדי: (כו) ועל צבא מטה בני אשר פגעיאל בן עכרן: (כז) ועל צבא מטה בני נפתלי אחירע בן עינן:

3. שפת אמת שלח לך שנת תרל"ט.

"איתא בזה"ק: כי המרגלים חשבו:
הכא אגן רישין ובארעא לא נזכי להיות רישין"
"אכן לכאורה נראה כי ודאי כל מה שאמרו המרגלים היה בעבור כללות בני ישראל.

וכיון שנבחרו להיות שלוחי בני ישראל ודאי היו בטלין אל הציבור.

ואיך נוכל לומר עליהן שדיברו מחמת נגיעת עצמותם".

"אבל נראה לבאר הדבר כי דור המדבר בכלל היו בחינת ראש. כי הדור שיצא ממצרים ושמעו הדברות בסיני הם ראשין לכל הדורות.

והדורות נמשכים בבחינת אבות ותולדות מרישין ועד רגלין,

כמה שנאמר על דורותינו עיקבא דמשיחא".

"אכן דור המדבר היו כולם בחינת רישין".

"ובודאי אמת הדבר כי הכניסה לארץ היתה מדריגה אחר מדריגה והם לא רצו שיפלו ממדריגת רישין כנ"ל".

ועובדי אדמה ועוסקין בתורה מתוך דוחק.
 "כאשר נעלה על לבנו מצב לומדי תורה בארץ הקודש,
 תסמר שערות ראשנו וכדונג נמס כל לב,
 הנה כל ימי עולמיהם עומלים ויגיעם בתורה, סובלים עוני
 וייסורין, חיים חיי דוחק וצער, עד אשר יזכהו ד' ויגדלון בניו
 וירא כי יצר לו,
 כי אשר אין הקומץ [אשר מקבלים מקופת הישיבה] משביע
 לחם צר לביתו, אז נודד נפשו לחם,
 או נאלץ לכתת רגליו אחת הנה ואחת הנה להביא טרף לביתו,
 ואיה מקום לתורתו?

איה מקום ליגיעתו אשר יגע מבחר שני חיי?
 אחר יעבור שנים, ירד מטה מטה, עשר מעלות אחרנית,
 נשאר בעוני ובבזיון באמור על עם ה' אלה נרפים הם, נרפים,
 מאווים רק להושיט יד לכיס של צדקה,
 לו יגעו בחכמה או בעבודה אחרת, אף חלק עשירית,
 אז ישבעו לחם דרך כבוד, כנראה עין בעין".
"אוי לנו מחילול השם הגדול הזה!"

"אחרי התבוננו על כל אלה, היה דרך זה נפלא וישר בעינינו
לקשור תורה, המצוה ודרך ארץ שילכו יחד, שלובי זרוע
בעבותות אהבה, על אדמת הקודש,
 כי מאז ומעולם היו קשורים התורה והמצוה יחד עד כי אמרו
 חכמינו ז"ל, כי כשם שהתאמץ כל אחד לעלות במעלות
 שלמיות התורה – כמו כן התאמצו להעמיד עצמם על בסיס
 נכון".

"ומאמרים רבים שלא לבד שיראונו **שאין דרך ארץ מתנגדת**
ללימוד התורה, כי אם ישמיעונו כי אדרבא,
מסייעים זה את זה כמו שאמרו: **טוב תורה עם דרך ארץ**.
 "והיה זה האופן הנאות אצלנו לעשות יישוב קאלוני" בארץ
 קדשינו,
 מקיבוץ אשר בטוחים הנונו כי הארץ בעצמה תשמח בהם
 [עין מהרש"א ז"ל סנהדרין צב על הפסוק מכנף הארץ
 זמירות שמענו],
 שיעבדו אדמת קדשינו, בתשוקה לחיים פשוטים,
בתשוקה לאכול מיגיע כפנו, בתשוקה לתחיית אדמת קדשינו
ולהפרכת הישוב ולגאול שממות ארצנו היקרה לנו מכל יקר,
 בתשוקה לצפות להמצוות התלויות בארץ לקיימם לכשיעזרו
 ה'.

שיבואו לידינו בחשק נמרץ בשמחת לבב חומרי ורוחני –
 בקצרה – **יישוב אשר יהיה למופת לרבים,**
המראה קישור התורה והיראה והדרך ארץ לתועלת להם
ולתועלת אחרים".

"וזאת היא העצה היעוצה לנו, בעזרתו יתברך, להתקשר יחד
 באגודה אחת, להיות חברים מקשיבים ע"פ התנאים אשר
 יבוארו מעבר לדף¹,
 ולקרוא בקול לפני הנדיבים אחינו שבגולה, שיתאזרו עוז
 ויתנו ידם עמנו להוציא רעיונו מכח אל הפועל, כפי האופנים
 אשר יבוארו בהפלאן [=תוכנית],
 ותקותנו חזקה, כי אם נהיה לאגודה לעסוק בעניין היקר הזה
 תקובל דברינו לרצון לפני אחינו, ויבוא רוח החיים הזה
 ויפח על שביבי קודש העוממת בליבות יראי ה' וחושבי שמו
 ויבער כלפידי צדקתו ורשפי אש שלהבת יתמלטון, ויגדלו
 חסדים מעל שמים ויקודש שם שמים ברבים,
 ואז נהיה מאושרים לחיות חי עונג, חיי כבוד, ולעבוד את
 בוראינו עבודה תמה ועבודתנו תהיה תפארת לעושינו ותפארת
 לבני אדם ויהיה שם שמים מתאהב על ידנו, ותגל נפשנו
 באמור לציון מלך אלהיך, אמך".

12. הרמב"ם על המשנה במסכת אבות פרק ד'
 "אחרי אשר הסכמתי שלא אדבר בזאת הצואה ("צוואה"
 מלשון ציווי) מפני שהיא מבוארת".
 "ולדעתי גם כן שדברי בה לא יאותו לרב חכמי התורה
 הגדולים".

"ואפשר לכולם – חזרתי מהסכמתי
 ואדבר בה מבלתי שאשגיח לקודמים או לנמצאים"
 "דע, שזה שאמר שלא תעשה התורה קרדום לחפור בו –
 כלומר: לא תחשבה כלי לחיות בו,
 ובאר ואמר: כי כל מי שיהנה בעולם הזה בכבוד התורה נוטל
 חייו מן העולם,
 פרוש: מחיי העולם הבא".

"והתעונו בני האדם בזה הלשון הנגלה והשליכוהו אחרי גום
 ונתלו בפשטי הדברים שלא יבנום, ואני אפרשם,
 וקבעו להם חוקים על יחידים ועל קהילות.
 והביאו בני אדם לחשוב בסכלות גמורה: שזה מחויב וראוי
 שיעזרו חכמים והתלמידים והאנשים המתעסקים בתורה
 ותורתם אומנותם –
 וזה הכל טעות ולא נמצא בתורה ולא בדברי חכמים דבר
 שיאמת אותו, ולא רגלים שישען עליהם כלל".

13. דרך חיים למהר"ל א, י.
 "וזה שאמר אהוב את המלאכה ושנא את הרבנות הוא שררה.
 והדבר שהוא כבוד התורה הוא כבוד המקום,
 והוא גורם לאהוב השי"ת כאשר **אין תלמיד חכם צריך לבני**
אדם..."

"והדבר זה גורם בעונותינו **ביטול כבוד התורה,**
 שאם לא היו הלומדים מתפרנסים מהם [מן הציבור]
 היתה התורה מתעלה מעלה מעלה, גם היו מוכיחים את
 הציבור, כי אשמת הציבור בראשם ולא היו נושאים פנים,
 אך עתה, כיון שצריכים להם, **כל רב קונה אדון לעצמו**.
 "ולכך אמר שמעיה אהוב את המלאכה ושנא את הרבנות,
 שהוא המרחיק את המלאכה, ואל יחשוב כי מלאכה אינה
 כבודו, אדרבה, **המלאכה נותנת לאדם כבוד**".

"אמרו בפרק הנודר מן המבושיל:
 ר' יהודה כד אזיל לבי מדרשא שקיל גולפא על כתפו ואמר –
גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה".
 "ורצה לומר, כי אל יחשוב אדם כאשר עושה המלאכה
 שדבר זה אינו כבודו, כמו זה לשאת גולפא (קורת – עץ) על
 כתפו, שזה אינו,
 כי גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה

שלא יגיע לאדם בזיון עד שיהיה צריך לבריות ויתבזה,
ולפיכך אם הוא נושא גולפא על כתפו כדי לישוב עליו בבית
המדרש בכבוד אין זה גנאי, והעושה מלאכה הוא מתעסק
בכבודו.

ולפיכך אמר אהוב את המלאכה ושנא את הרבנות,
 כי אם יאמר שהמלאכה בזיון אליו, וזה אינו.
 כי אדרבא, המלאכה יותר על כל שמצלת אותו מן חטאים
 הרבה, ועל כל זה נותנת לו כבוד.

גם והבן איך הפליגו חכמים באהבת המלאכה, בפרט כאשר
אוהב לעשות מלאכה, כמה שאמר **"אהוב את המלאכה"**,
 ורצה לומר שיקר המעלה כאשר **אוהב את המלאכה,**
 ולא אמר **בחר** לך את המלאכה (מתוך אילוץ)".

"ולפיכך בא להזהיר כאן שיאהב את המלאכה, **כי הוא דבר**
גדול שתולה בו עיקר גדול, בפרט אצל החכמים.
 לא בלבד השלימות אשר הוא מגיע מן המלאכה, **יותר על זה**
כבוד שמו יתברך,

שראו שמו יתברך להיות אהוב בעולם על-ידי חכמים בפרט".
14. "לכה דודי נצא השדה"

"אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה: רבונו של עולם,
 אל תדינני כיושבי כרכים שיש בהם גזל ועריות ושבעת שקר.
 נצא השדה, בא וראך תלמידי חכמים בני באגא (שדה)

¹ כשבהמשך המסמך שלא הבאנו מתוארות תקנות החברים, ומתואר איזה ידע
 נדרש לבוא לעסוק במלאכת הקרקע במצוות התלויות בארץ ועוד.